

Sygn. akt III UK 170/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 czerwca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący)

SSN Andrzej Wróbel

SSA Ewa Stefańska (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania A.W.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w [...]

o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 29 czerwca 2017 r.,

skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 17 marca 2016 r., sygn. akt III AUa .../15,

1) oddala skargę kasacyjną;

2) przyznaje adw. E. N. kwotę 270 zł (dwieście siedemdziesiąt złotych) powiększoną o należny podatek od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu w postępowaniu kasacyjnym i poleca wypłatę powyższej kwoty na jej rzecz ze Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...].

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 2 września 2015 r. Sąd Okręgowy w [...] - IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie A.W. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 20 marca 2014 r. Sąd pierwszej instancji ustalił, że decyzją z dnia 20 marca 2014 r. organ rentowy odmówił A.W. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, ponieważ komisja lekarska nie uznała go za niezdolnego do pracy. W odwołaniu od tej decyzji A.W. wnosił o jej zmianę poprzez przyznanie mu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, podnosząc, że oprócz depresji ma problemy z wrzodami żołądka, nasileniem napadów epilepsji, prostatą, wzrokiem i słuchem. Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawca urodził się w dniu 17 maja 1950 r. i z wykształcenia jest technikiem meteorologiem. W okresie od 4 października 1983 r. do 30 września 2001 r. pracował w Fabryce [...] S.A. w [...], kolejno na stanowiskach: samodzielnego referenta administracyjnego, komendanta obrony cywilnej, mistrza szkolenia praktycznego, samodzielnego referenta do spraw inwentaryzacji i referenta. W okresie od 1 listopada 2006 r. do 30 listopada 2013 r. miał ustalone prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy. W dniu 29 listopada 2013 r. ubezpieczony wystąpił do organu rentowego z wnioskiem o ponowne ustalenie prawa do tego świadczenia. A.W. został zbadany przez lekarza orzecznika, a następnie przez komisję lekarską, lecz nie został uznany za niezdolnego do pracy, co było podstawą wydania przez organ rentowy zaskarżonej decyzji.

Celem zweryfikowania prawidłowości zaskarżonej decyzji, Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłych sądowych - lekarzy psychiatry, neurologa, gastrologa, urologa, okulisty i laryngologa, na okoliczność istnienia niezdolności wnioskodawcy do pracy po dniu 30 listopada 2013 r., stopnia tej niezdolności i przewidywanego czasu jej trwania. W opinii z dnia 10 lutego 2015 r. biegli sądowi rozpoznali u wnioskodawcy: przebyty uraz głowy, zaburzenia depresyjne nawracające, zaburzenia adaptacyjne w wywiadzie, charakteropatię, padaczkę, starczowzroczność, niedosłuch prawostronny, łagodny rozrost gruczołu krokowego i chorobę wrzodową w wywiadzie. Według biegłej lekarza psychiatry B. Ł. analiza znajdującej się w aktach sprawy dokumentacji medycznej nie daje podstaw do przyjęcia, że u wnioskodawcy nastąpiła istotna poprawa stanu psychicznego.

Pozwala to uznać, że częściowa niezdolność do pracy nadal istnieje i będzie trwała do końca 2015 r., jednak do pełnej oceny stanu psychicznego wnioskodawcy konieczne jest aktualne badanie psychologiczne i psychiatryczne. Natomiast, zdaniem pozostałych biegłych lekarzy, stan somatyczny wnioskodawcy nie powoduje u niego niezdolności do pracy. Biegli wskazali, że w aktach sprawy nie ma dokumentacji lekarskiej neurologicznej dotyczącej leczenia padaczki, uwiarygodniającej twierdzenia ubezpieczonego o występowaniu u niego napadów padaczkowych. Nawet gdyby takie napady miały miejsce, to należy uznać, że występują rzadko i nie stanowią przeciwwskazania do wykonywania przez wnioskodawcę dotychczasowej pracy. Sąd Okręgowy zlecił badanie ubezpieczonego biegłym sądowym: psychologowi J. J. i lekarzowi psychiatrze J. U. W opinii z dnia 27 kwietnia 2015 r. biegli rozpoznali u wnioskodawcy: zaburzenia adaptacyjne, cechy nieprawidłowej osobowości, przeciętną sprawność intelektualną przy braku wykładników organicznego uszkodzenia centralnego układu nerwowego i zaburzenia depresyjne w wywiadzie. Zdaniem biegłych zaburzenia te wymagają leczenia wnioskodawcy w poradni zdrowia psychicznego, lecz nie powodują jego niezdolności do pracy. Sąd pierwszej instancji ocenił tę opinię jako wiarygodną, z uwagi na jej jednoznaczność, kategoryczność i oparcie wniosków nie tylko na analizie dokumentacji medycznej, lecz także na badaniu wnioskodawcy. W ocenie Sądu Okręgowego odwołanie ubezpieczonego nie zasługiwało na uwzględnienie, albowiem z opinii biegłych sądowych wynika, że po dniu 30 listopada 2013 r., na skutek poprawy stanu zdrowia, odzyskał on zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji.

Wyrokiem z dnia 17 marca 2016 r. Sąd Apelacyjny w [...] - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił apelację ubezpieczonego od wyroku Sądu pierwszej instancji. Sąd odwoławczy podzielił ustalenia faktyczne i ocenę prawną Sądu Okręgowego. Uznał za nietrafny zarzut wnioskodawcy, że biegli J. J. i J. U. ocenili stan jego zdrowia na datę badania, a nie na dzień 30 listopada 2013 r., wskazując, że ich opinia obejmuje okres począwszy od 1 grudnia 2013 r.

Od powyższego wyroku A.W. wniósł skargę kasacyjną, w której domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania. W ramach pierwszej z podstaw

kasacyjnych skarżący zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj.: art. 12 ust. 3 w związku z art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm., zwanej dalej „ustawą o emeryturach i rentach z FUS”) poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że skarżący nie jest częściowo niezdolny do pracy, podczas gdy wnioskodawca w znacznym stopniu utracił zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji, a także art. 57 i art. 12 ust. 3 w związku z art. 13 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS poprzez pominięcie socjalno-ekonomicznego aspektu niezdolności do pracy ubezpieczonego, polegające na zaniechaniu uwzględnienia obiektywnej możliwości podjęcia przez niego zatrudnienia zgodnego z wiekiem i poziomem posiadanych kwalifikacji, wykształceniem i predyspozycjami psychofizycznymi.

Natomiast w ramach drugiej podstawy kasacyjnej skarżący zarzucił naruszenie art. 232 w związku z art. 227 k.p.c. polegające na niewystąpieniu z urzędu do Zakładu Karnego w C. o informację, jaki lekarz i kiedy zlecił leczenie występującej u wnioskodawcy epilepsji, pomimo że biegli w opinii z dnia 10 lutego 2015 r. wskazali, iż odwołujący się w Zakładzie Karnym przyjmuje leki Neurotop i Lamitrex, zaś w opinii z dnia 27 kwietnia 2015 r. podali, że przyjmuje leki Sulpiryd i Depakine, a także na zaniechaniu dopuszczenia i przeprowadzenia z urzędu dowodu z opinii innych biegłych sądowych z zakresu psychiatrii i psychologii albo zażądania ustnego wyjaśnienia opinii z dnia 27 kwietnia 2015 r. lub złożenia opinii uzupełniającej, w sytuacji, gdy konieczne było wyjaśnienie, z jakich przyczyn biegli uznali, że występujące u wnioskodawcy schorzenia nie powodują u niego niezdolności do pracy, pomimo konieczności jego leczenia w poradni zdrowia psychicznego, zaś wnioskodawca pismem z dnia 18 maja 2015 r. złożył zastrzeżenia do opinii biegłych z dnia 27 kwietnia 2015 r. Zdaniem skarżącego dowody te miały istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, zaś zaniechanie ich przeprowadzenia spowodowało pozbawienie wnioskodawcy ochrony prawnej.

Organ rentowy nie zajął stanowiska co do skargi kasacyjnej ubezpieczonego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z treścią art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm., zwanej dalej „ustawą o emeryturach i rentach z FUS” lub „ustawą”) renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który spełnił łącznie wymienione w ustawie warunki, w tym: jest niezdolny do pracy. Według art. 12 ust. 3 ustawy, częściowo niezdolną do pracy jest osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. Natomiast art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy stanowi, że przy ocenie stopnia i przewidywanego okresu niezdolności do pracy oraz rokowania co do odzyskania zdolności do pracy uwzględnia się m.in. możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne. Zdaniem Sądu Najwyższego, nie ma racji skarżący zarzucając naruszenie powyższych przepisów, albowiem z przeprowadzonych w toku postępowania sądowego dowodów z opinii biegłych wynika, że po dniu 30 listopada 2013 r., na skutek poprawy stanu zdrowia, wnioskodawca odzyskał zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji.

W orzecznictwie wyjaśniono, że ocena częściowej niezdolności do pracy w zakresie dotyczącym naruszenia sprawności organizmu i wynikających stąd ograniczeń możliwości wykonywania pracy wymaga z reguły wiadomości specjalnych, natomiast ostateczna ocena, czy ubezpieczony jest częściowo niezdolny do pracy musi uwzględniać - zgodnie z art. 12 ust. 1 i 3 oraz art. 13 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS - także inne elementy, w tym zwłaszcza poziom kwalifikacji ubezpieczonego, możliwości zarobkowania w zakresie tych kwalifikacji, możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne. Takich zasad nie można jednak stosować do sytuacji, gdy ubezpieczony jest zdolny do pracy z medycznego punktu widzenia, a

więc gdy nie jest spełniony aspekt medyczny (biologiczny). Gdyby przyjąć inaczej, renta z tytułu niezdolności do pracy stałaby się w rzeczywistości świadczeniem podobnym do zasiłku dla bezrobotnych (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2014 r., I UK 396/13, LEX nr 1480058). Dlatego w sytuacji, gdy z ocenionych jako fachowe i wiarygodne opinie biegłych sądowych wynika, że stan somatyczny wnioskodawcy nie powoduje u niego niezdolności do pracy, niecelowe jest odwoływanie się do okoliczności wymienionych w art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Zasadnie bowiem przyjmuje się w orzecznictwie, że wcześniejszy, choćby długotrwały stan częściowej niezdolności do pracy i korzystanie z tego tytułu z prawa do renty, ani zaawansowany aktualnie wiek ubezpieczonego lub znane trudności w znalezieniu zatrudnienia na rynku pracy, które dotyczą także inne osoby poszukujące zatrudnienia w różnym wieku, nie wykluczają negatywnego zweryfikowania uprawnień rentowych ubezpieczonego na podstawie art. 107 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a w szczególności w żadnym razie nie uzasadniają ustalenia dalszego prawa do renty ubezpieczonemu, który nie spełnia ustawowych warunków, o których mowa w art. 12 ust. 1 i 3 w związku z art. 13 ust. 1 ustawy (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2014 r., I UK 378/13, LEX nr 1477427).

Nietrafny jest również zarzut naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 232 w związku z art. 227 k.p.c. poprzez niezwrócenie się z urzędu do Zakładu Karnego w C. o informację, jaki lekarz i kiedy zlecił leczenie występującej u wnioskodawcy epilepsji, a także zaniechanie przeprowadzenia z urzędu dowodu z opinii innych biegłych sądowych z zakresu psychiatrii i psychologii albo zażądania od dotychczasowych biegłych ustnego wyjaśnienia opinii z dnia 27 kwietnia 2015 r. lub złożenia przez nich opinii uzupełniającej. W orzecznictwie wskazuje się, że jeżeli opinia biegłych wywołuje u sądu uzasadnione wątpliwości z uwagi na występujące w niej błędy, sprzeczności lub inne wady, wówczas sąd ten ma obowiązek zastosowania art. 286 k.p.c. poprzez zażądanie ustnego wyjaśnienia opinii złożonej na piśmie lub - w razie potrzeby - zażądanie dodatkowej opinii od tych samych lub innych biegłych (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2014 r., II UK 36/14, LEX nr 1548261). Dlatego w sytuacji, gdy opinia

biegłych psychologa J. J. i lekarza psychiatry J. U. została oceniona przez Sąd Apelacyjny jako rzetelna, fachowa, jednoznaczna i stanowcza, nie było podstaw do podjęcia z urzędu wskazanych wyżej czynności. Niecelowe było również zwrócenie się z urzędu do Zakładu Karnego o informację, jaki lekarz i kiedy zlecił leczenie występującej u wnioskodawcy epilepsji, skoro w powołanej opinii biegli sądowi stwierdzili, że nawet gdyby napady padaczkowe miały miejsce, to należy uznać, że występują one rzadko i nie stanowią przeciwwskazania do wykonywania przez wnioskodawcę dotychczasowej pracy.

Nie jest uzasadniona również wątpliwość skarżącego dotycząca prawidłowości sposobu sformułowania tezy dowodowej dla biegłych sądowych, których zadaniem była ocena istnienia niezdolności do pracy wnioskodawcy, jej stopnia i przewidywanego czasu trwania. W orzecznictwie bowiem wyjaśniono, że ocena całkowitej bądź częściowej niezdolności do pracy, w zakresie dotyczącym naruszenia sprawności organizmu i wynikających stąd ograniczeń możliwości wykonywania pracy, wymaga z reguły wiadomości specjalnych (opinii biegłego z zakresu medycyny). Jednakże o niezdolności do pracy nie przesądza wyłącznie ocena medyczna stwierdzająca występowanie określonych jednostek chorobowych i ich wpływ na funkcjonowanie organizmu człowieka, ale decydujące znaczenie ma ocena prawna dokonana w oparciu o okoliczności natury medycznej i okoliczności innej natury, w tym zwłaszcza poziom kwalifikacji ubezpieczonego, możliwości zarobkowania w zakresie tych kwalifikacji, możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne (art. 12 ust. 1 i 3 oraz art. 13 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Dopiero składająca się z powyższych elementów ocena, stanowiąca subsumcję stanu faktycznego do norm prawnych i należąca do wyłącznej kompetencji sądu, pozwala uznać daną osobę za niezdolną do pracy i określić stopień tej niezdolności (por. uzasadnienia wyroków Sądu Najwyższego: z dnia 27 czerwca 2011 r., I UK 407/10, LEX nr 1084701 i z dnia 24 sierpnia 2010 r., I UK 64/10, LEX nr 653663). Zatem w sytuacji, gdy z medycznego punktu widzenia (na podstawie opinii biegłych) potwierdzone zostanie określone upośledzenie sprawności organizmu, rolą sądu w takim wypadku jest odniesienie

stwierdzonych ograniczeń do możliwości wykonywania przez daną osobę pracy zgodnej z poziomem jej kwalifikacji (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2016 r., III UK 149/15, LEX nr 2057632). W przedmiotowej sprawie Sady obu instancji dokonały takiej subsumcji, opierając ustalenia faktyczne na opiniach biegłych sądowych, w których występujące u wnioskodawcy dysfunkcje zdrowotne zostały odniesione do możliwości wykonywania przez niego pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji, tj. pracy biurowej.

Z tych przyczyn, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzeczono jak wyżej.

O kosztach pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu w postępowaniu kasacyjnym orzeczono na podstawie § 15 ust. 2 w związku z § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2015 r., poz. 1801).

kc